

N:o 71.

Uppläst och godkänd hos Första Kammarken den 12 maj 1889.
 — — — — Andra Kammarken den 13 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen, i anledning af Riksdagens år 1890 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1889.

(Statsutskottets utlåtande n:o 34.)

Till Konungen.

Efter pröfning af hvad Riksdagens nästlidna år församlade revisorer rörande verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1889 uti afgifven berättelse anmält samt vederbörande förvaltande verk och myndigheter uti deröfver afgifna förklaringar hos Eders Kongl. Maj:t andragit, får Riksdagen i nedannämnda ärenden anföra följande:

Fångvårdsstyrelsen.

Vid granskning af utgifterna för fångtransporten hade, enligt hvad i revisionsberättelsen meddelats, revisorerne iakttagit, att i vissa fall, särskildt inom Elfsborgs län, utgått ersättning för fånges förande med

skjuts, ehuru hela eller större delen af vägen kunnat tillryggaläggas å jernväg. Tillika hade revisorerne funnit att, då skjuts begagnats, den reseersättning, som fångförarne egde åtnjuta, vore allt för hög, och särskildt hade revisorerne fäst uppmärksamheten derå, att fånggevaldiger vore berättigad erhålla ersättning för transport af reseeffekter i fall, då sådan ersättning ej syntes vara erforderlig.

Genom utsträckt användande af jernvägslägenhet för fångforsling syntes, enligt revisorernens åsigt, ej oväsentliga besparingar i de högst betydliga utgifter, hvilka utginge för fångtransporten, kunna åstadkommas, ej allenast på grund af det billiga befordingssättet utan äfven genom den indragning i fångbevakningen, som genom dylikt transportmedels användande borde kunna göras, och då skjuts nödvändigtvis måste för fångtransporten begagnas, ansåge revisorerne att den till fånggevaldiger utgående ersättning skäligen kunde i någon mån nedsättas.

För vinnande af det mål revisorerne antydt, eller ett nedbringande af kostnaderna för fångtransporten, erfordrades, enligt revisorerne mening, en genomgripande förändring af organisationen i sin helhet för fångforslingen inom riket.

Jemte meddelande af en tablå till utvisande af fångtransportkostnaden under åren 1878—1889 har fångvårdsstyrelsen uti ett med anledning af revisorerne omförmälda framställning afgifvet utlåtande anfört, att enligt denna tablå transportkostnaden för hvarje nykommen fånge uppginge för år 1889 till 13 kronor 63 öre och i medeltal för nämnda tolf år till 14 kronor 42 öre och att, vid det förhållande att väl icke alla nykomne till häkte införts med fångtransport, men deremot en stor del af de i häkte redan intagne fångar blifvit derefter afförda till ransakning eller eljest på transport afsände, sistnämnda två siffror jemväl borde få gälla som uttryck för medeltransportkostnaden för hvarje forslad fånge.

Om ock fångtransportkostnaderna, hvilka för år 1889 utgjorde sammanlagdt 268,717 kronor 89 öre, i och för sig betraktade, uppginge till afsevärda summor, måste dock, enligt hvad fångvårdsstyrelsen vidare yttrat, medgifvas, att de, jemförda med antalet forslade fångar, icke stälde sig synnerligen höga, helst i ett land med så stor utsträckning som vårt, der ofta nog vid fångforsling betydliga väglängder tillryggalades.

Styrelsen har vidare erinrat, hurusom Eders Kongl. Maj:t för fångforsling å statens jernvägar redan genom kongl. brefvet den 25 november 1863 meddelat bestämmelser samt sedermera den 30 april 1881 därför utfärdat fullständig taxa. Hvad anginge de enskilda jernvägarne, hade styrelsen den 16 november 1875 hos Eders Kongl. Maj:t

gjort framställning om stadgande jemväl för dem af vissa allmänt gällande bestämmelser angående fångforsling derå, men Eders Kongl. Maj:t hade enligt bref den 30 april 1881, efter det utlåtande i ärendet inhemtats såväl af jernvägstrafikstyrelsen och fångvårdsstyrelsen som af styrelser för enskilda jernvägar, funnit skäl icke vara för handen att då meddela några dylika bestämmelser, utan hade Eders Kongl. Maj:t förklarat, att fångvårdsstyrelsen egde fortfarande såsom dittills träffa aftal med styrelser för de enskilda jernvägarne angående verkställande af fångforsling, äfvensom att på styrelsen skulle ankomma att, der sådant ansåges nödigt, hos Eders Kongl. Maj:t göra framställning om fastställandet af särskilda bestämmelser i nämnda hänseende att gälla för vissa jernvägar.

De utvägar, som sålunda erbjudit sig till fångtransporternas ändamålsenliga ordnande, hade styrelsen städe varit angelägen att tillgodogöra. Sålunda hade styrelsen icke blott, så fort nya bandelar blifvit af staten färdigbyggda och för trafik upplåtna, med skyndsamhet vidtagit åtgärder i berörda syfte, utan jemväl, i den mån som enskilda jernvägar tillkommit och visat sig vara af betydelse för fångars forsling, föranstaltat om aftal genom vederbörande länsstyrelser angående deras användning för nämnda ändamål. Dock måste gifvetvis, oberoende af de sålunda fogade anstalterna, alltid förekomma en hel del fall, då forsling af häktad person af en eller annan anledning icke kunde eller borde uppskjutas till dess sådan jernvägslägenhet inträffade, hvarmed han kunde fortskaffas, i hvilket afseende styrelsen framhållit, att fångforsling såväl å statens som i allmänhet äfven å de enskilda jernvägarne endast finge ske med vissa tåg.

Hvad särskildt Elfsborgs län beträffade, från hvars fångvårdskostnadsliqvider revisorerne velat hemta stöd för sin åsigt, att jernvägarne icke i önskvärd mån användes för fångars forsling, har styrelsen upplyst, att sådan på grund af ingångna aftal verkställdes å Uddevalla—Vennersborg—Herrljunga, Herrljunga—Borås samt Bergslagernas och Fredrikshald—Sunnanå inom nämnda län gående jernvägar. Styrelsen ansåge sig för öfrigt böra framhålla, att om ock ett eller annat fall kunde uppvisas, då fångtransport skett med skjuts, ehuru den lämpligare kunnat ske med annat fortskaffningsätt, sådana transporter dock utgjorde ett högst obetydligt fåtal i förhållande till den stora mängden inom rikets olika delar verkställda fångforslingar. Dertill komme, att dylika transporter väl uteslutande egt rum i fall, när å landsbygden häktad person forslats till närmaste förpassningsort genom kronobetjeningen, öfver hvilken styrelsen icke hade att direkt förfoga. Emellertid

hade styrelsen förnyade gånger, vid förekomna anledningar, hos Eders Kongl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande anhållit om åtgärder i syfte såväl att i möjligaste mån sätta de extra fängstransporterna i förbindelse med de å jernvägarne anordnade ordinarie transporterna som att i öfrigt, då så lämpligen kunde ske, fångforsling måtte med jernväg verkställas. Såsom hos styrelsen förvarade handlingar utvisade, hade styrelsens revision icke underlåtit att med uppmärksamhet följa frågan angående fängstransporternas verkställande i de olika orterna på det för kronan fördelaktigaste sätt, dervid i detta hänseende upprepade anmärkningar blifvit af revisionen gjorda och af styrelsen till behandling upptagna.

Hvad emellertid vidkomme den af Riksdagens revisorer uttalade åsigt, att jernvägarnes användning för fångars forsling skulle medföra väsentliga besparingar i de för dylik forsling erforderliga kostnader, ansåge sig styrelsen böra göra den anmärkning, att om ock detta antagande kunde anses obetingadt gälla med afseende å statens jernvägar, hvilka också öfverallt, der de funnes att tillgå, begagnades för fångars transport, den besparing i utgift, som kunde vinnas genom forslingens verkställande å enskild jernväg, mången gång i följd af den högre ersättning, som i allmänhet af dylik jernväg betingades, vore mindre afsevärd. I sådant afseende ville styrelsen erinra om de villkor för fångforslingars bestridande, som af styrelserna för vissa enskilda jernvägar blifvit ifrågasatta i deras ofvan omförmälda utlåtanden i fråga om allmänna bestämmelsers utfärdande för fångars forsling å de enskilda banorna.

Beträffande slutligen revisorernes uttalande derom, att fångförare vore berättigad till ersättning för transport af effekter i fall, då sådan ej syntes behöflig, samt att den ersättning, som fångförare egde åtnjuta, då skjuts begagnades, vore allt för hög och borde kunna i någon mån nedsättas, har styrelsen nämnt, att dylika ersättningar utginge enligt gällande skjutsstadga och Eders Kongl. Maj:ts vid olika tillfällen meddelade bref och beslut, hvarjemte med afseende å så väl berörda ersättningar som revisorernes uttalande att möjligen, i och för fångtransportkostnadernas nedbringande, en genomgripande förändring erfordrades i organisationen i dess helhet för fångars forslande, styrelsen meddelat, att styrelsen, som redan den 18 januari 1889 upptagit till utredning frågan angående regleringen af fånggevaldigerstjänsterna, hade för åsigt att, i sammanhang med blifvande förslag i sagda ärende, jemväl behandla frågan om fångförares aflöningar och de ersättningar, som i öfrigt borde dem tillkomma.

Riksdagen har till en början velat^o erinra, att, då fängvårdsstyrelsen i sitt ofvannämnda utlåtande angifvit, att kostnaden för fångars transport i medeltal för år 1889 kunde anses utgöra 13 kronor 63 öre för hvarje fånge, styrelsen såsom grund för sin beräkning utgått från antalet under året nykomne fångar; men då i detta antal, utgörande 19,715, intagits jemväl sådana nykomne fångar, som i saknad af tillgång till böters gäldande införts i häkte för undergående af förvandlingsstraff, synes styrelsens beräkning i någon mån vilseledande, enär transporten af sistnämnde fångar, för år 1889 utgörande 13,647, kan antagas i regel hafva föranledt obetydliga, ofta inga kostnader, ett antagande, som särskildt gäller de i Stockholms ransakningsfängelse och Göteborgs länsfängelse intagna bötesittare, hvilkas antal år 1889 uppgick till 6,911.

Hvad sjelfva hufvudfrågan vidkommer, så och då kostnaden för fängtransporten, såsom ofvan antydts, uppgår till afsevärdt belopp och ett nedbringande af denna kostnad synes önskvärdt samt, på sätt revisorerne anført, och äfven af fängvårdsstyrelsens yttrande i ämnet framgår, fängtransporten i vissa fall skett med skjuts, ehuru den lämpligare kunnat ske med annat fortskaffningsmedel och sålunda medfört större kostnad än som vederbort, har Riksdagen ansett sig böra fästa Eders Kongl. Maj:ts uppmärksamhet å förevarande angelägenhet, på det att, om sådant efter närmare utredning af frågan befinnes vara af förhållandena påkalladt, en förändring i organisationen af fångforslingen i dess helhet må genomföras.

Riksdagen får därför hemställa, att Eders Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida åtgärder lämpligen må kunna vidtagas till fångforslingens anordnande på sådant sätt, att kostnaderna för densamma må kunna nedbringas.

Krigsskolan.

Enligt hvad revisorerne anført, hade rörande användandet under år 1889 dels af de till krigsskolan anvisade statsmedel och dels af elevernas afgifter särskilda, räkenskaperna bilagda stater blifvit af Eders Kongl. Maj:t den 23 november 1888 fastställda; och krigsskolans hufvudbok åtföljdes af tvenne särskilda kassaräkningar, innefattande den ena redovisning för anslaget enligt riksstat jemte skolans inkomster af arrenden, hyror och ersättningsmedel m. m., och den andra redogörelse för elevavgifterna och deras användning. Af dessa kassaräkningar inhemtades, bland annat, att kostnaden för böcker och instrument, som

anskaffats för undervisningen, äfvensom en del kostnader för baler, för effekter, som af elever förstörts eller skadats m. m. och hvilka alla kostnader varit af beskaffenhet att de, enligt § 83 i det för skolan gällande reglemente af den 14 augusti 1874 och faststæld stat, bort bestridas af de deponerade elevavgifterna, emellertid afförts å statsmedelsräkningen, som derefter, vid hufvudbokens afslutande, medelst omföring från redogörelsen öfver elevavgifterna därför undfått godtgörelse. Enligt revisorernes mening skulle det i väsentlig mån bidra till ordning och öfverskådlig het i redovisningen, om förefallande utgifter utan sådan omgång direkt affördes i räkningen öfver det slags medel, som vore till deras bestridande afsedda.

Chefen för krigsskolan, som häröfver afgifvit infordradt utlåtande, har deri anført, att i § 83 af krigsskolans reglemente stadgades, bland annat: »anskaffandet af för undervisningen nödiga böcker och ritmaterialier m. m. ombesörjes af krigsskolan, men emot ersättning»; etc. Denna bestämmelse afsåge att tillförsäkra eleverna tillhandahållandet på ändamålsenligt sätt af de speciellt för undervisningen vid skolan erforderliga böcker, instrument och modeller, samt öfrig dithörande undervisningsmateriel. En sådan anordning vore, hvad anskaffning af modeller och dermed jemförliga materialier beträffade, af lätt insedda skäl alldeles oundgänglig; och hvad anskaffningen af böcker och ritmaterialier m. m. beträffade, vore den för eleverna särdeles förmånlig och för dem önskvärd, enär de utan densamma skulle tvingas att allt för högt betala sina behof af ifrågavarande slag, beroende på den ringa afsättningen i vårt land och inom vår fåtaliga armé af literatur m. m. afsedd för den elementära officersutbildningen. En stor del af densamma hade nemligen krigsskolans elever till sin enda eller så godt som enda afnämning och måste med så ringa omsättning i och för sig ställa sig jemförelsevis dyr. Skulle till den oundgängliga anskaffningskostnaden läggas ett icke obetydligt förläggarearfvode m. m. dylikt, komme de fåtaliga exemplaren i ett orimligt högt pris. Till förekommande här af hade krigsskolan ej sällan af författarne måst direkt inköpa hela upplagor af dylika för hennes behof särskildt afsedda arbeten, hvilket på en gång kräft större utgifter, som först småningom kunnat blifva krigsskolan åter godtgjorda. Sammalunda hade ock förhållandet varit och måste blifva vid inköp af dyrbarare modeller, hvilkas anskaffningskostnad måste fördelas på eleverna af flere lärokurser, för att icke blifva orättvist tryckande.

Äfven hade inträffat, att under dyrare tider den approximativt beräknade pensionsavgiften icke räckt till samtliga de utgifter, som eleverna bort vidkännas, i hvilka fall krigsskolan måst förskottera skil-

naden, till dess densamma vid elevernas afgang från skolan blifvit konstant ersatt.

Dessa och flera andra förhållanden hade nödvändiggjort den anmärkta bokföringen, hvilken, enär den vore lämpad efter krigsskolans behof, samt, då man kände dess orsaker och grunder, icke borde kunna anses svår att öfverskåda, syntes chefen böra bibehållas.

Riksdagen, som, i likhet med revisorerne, anser att det skulle lända till tydlighet och öfverskådlighet i räkenskaperna, derest redogörelsen för de till krigsskolan anvisade statsmedlen blöfve fullständigt skild från den redogörelse, som upptager elevafgifterna och deras användning, har af sådan anledning funnit sig böra anhålla, att Eders Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke föreskrifter må böra meddelas till åstadkommande af den af revisorerne ifrågasatta förändring i förandet af krigsskolans räkenskaper.

Marinförvaltningen.

I riksstaten för år 1889 vore, enligt hvad revisorerne meddelat, reservationsanslaget till flottans öfningar uppfördt med 670,000 kronor.

Å detta anslag förefans redan vid revisionsårets början en från föregående år balanserad öfverbetalning af 79,496 kronor 51 öre. Under revisionsåret hade detta anslag ytterligare öferskridits med 28,975 kronor 45 öre, hvilket belopp, på grund af kongl. brefvet den 10 april 1890 uppförts å anslagets besparingskonto såsom öfverbetalning. Till följd deraf balanserade detta anslag vid revisionsårets slut med en skuld af tillsammans 108,471 kronor 96 öre, uppförd å anslagets besparingskonto under rubriken »tillgångar vid årets slut, öfverbetalning».

I anledning af den af revisorerne anmärkta öfverbetalningen å anslaget till flottans öfningar, får Riksdagen, som velat framhålla vigten deraf att ej dylika öfverbetalningar eller anticipationer å bestämda anslag må ega rum och ansett hvad revisorerne i detta hänseende anmärkt gifva anledning till framställning från Riksdagens sida hos Eders Kongl. Maj:t ej allenast i syfte att det af revisorerne påpekade missförhållande må varda så fort sig göra låter undanröjdt, utan äfven för undvikande af dylika öfverbetalningar för framtiden, härmed hos Eders Kongl. Maj:t anhålla, att Eders Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder till återbringande af jemvigt i anslaget till flottans öfningar, samt till förekommande för framtiden af anticipationer å samma anslag.

Folkskolelärares pensionsinrättningar.

Förutom den granskning folkskolelärares pensionsinrättningars räkenskaper inom kammarrätten i vanlig ordning underginge, öfversåges enke- och pupillkassans förvaltning och räkenskaper, enligt hvad revisorerne meddelat, hvart tredje år af dertill utaf Eders Kongl. Maj:t förordnade revisorer; men någon särskild revision egde ej rum i afseende å folkskolelärares pensionsinrättning, hvilkens säkerhetshandlingar följaktligen icke oftare granskades än vid de inventeringar, sem företoges af Riksdagens revisorer.

Direktionen öfver folkskolelärares pensionsinrättning har i ett i anledning af denna revisorerne framställning afgifvet utlåtande anført, att anledningen, hvarför folkskolelärares enke- och pupillkassas — likasom äfven elementarlärares enke- och pupillkassas — förvaltning och räkenskaper underginge den af revisorerne omförmälda särskilda granskning, vore, att i dessa begge kassor inginge enskilda delegare, hvilka med årliga afgifter bidroge till bestridande af kassornas utgifter, och att de särskildt utsedde revisorerne vore att anse såsom delegarne representanter vid kassornas förvaltning. Enligt § 36 af reglementet för folkskolelärares enke- och pupillkassa den 15 oktober 1875 skulle derför ock bland den kassans revisorer finnas minst en ordinarie eller i folkskolelärares pensionsinrättning pensionerad f. d. folkskolelärare, som omvexlande utsåges från olika delar af riket, och enligt § 39 i kongl. reglementet för elementarlärares enke- och pupillkassa den 11 oktober 1878, sådan denna paragraf lyder enligt kongl. kungörelsen den 22 september 1882, skulle hvarje år två revisorer i tur och ordning väljas af delegarne inom stiftet och Stockholms stad.

Hvad deremot folkskolelärares pensionsinrättning anginge, så finnes i denna anstalt icke några enskilde delegare, utan vore den att betrakta helt och hållet såsom en statsinstitution, hvarför någon ytterligare granskning af dess förvaltning och räkenskaper än den för statens penningförvaltande verk i allmänhet anbefalda, dels genom kammarrätten och dels genom Riksdagens revisorer, icke ansetts behöflig. På desse senare ankomme naturligen att, så ofta de sjelfve funne sådant lämpligt, i likhet med senast församlade revisorer, företaga inventering af såväl folkskolelärares pensionsinrättningars som öfriga under direktionens förvaltning ställda kassors säkerhetshandlingar.

Att i afseende å folkskolelärares pensionsinrättning, hvilkens behållning enligt det i revisionsberättelsen intagna räkenskapssammandraget vid 1889 års början belöpte sig till 6,215,807 kronor 24

öre och vid årets slut uppgick till 6,677,529 kronor 5 öre, någon periodvis återkommande inventering, på sätt beträffande öfriga dylika kassor eger rum, icke är bestämd, anser Riksdagen oegentligt; och ej heller synes det lämpligt att, såsom inrättningens direktion antydt, dylik inventerings verkställande öfverlemnas allenast åt Riksdagens revisorer, hvilka vid det omfattande granskningsarbete, dem tillkommer, icke, utom hvad den för dem utfärdade instruktion innebär, torde böra åläggas ett särskildt öfvervakande af denna kassa. Riksdagen föreställer sig därför, att en inventering af kassans säkerhetshandlingar borde genom Eders Kongl. Maj:ts föranstaltande företagas å tider, som af Eders Kongl. Maj:t blefve bestämda. På grund häraf får Riksdagen, som velat framhålla, att, då under samma direktionens förvaltning äfven andra kassor äro ställda, en inventering af ifrågavarande kassa bör verkställas samtidigt med det att direktionens öfriga kassor blifva genomgångna och granskade, härigenom anhålla, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föranstalta derom, att inventering af folkskolelärarnes pensionsinrättnings säkerhetshandlingar varder verkställd å tider och i den ordning, Eders Kongl. Maj:t kan finna lämpligt föreskrifva.

Stockholm den 13 maj 1891.

Med undersåtlig vördnad.